

Update capaciteit zwemwater in Utrecht

Zwemwaterbehoefte nu en in de toekomst (2030 en 2040)

Eef Hollander

Remco Hoekman

Robin Rauws

Update capaciteit zwemwater in Utrecht

Zwemwaterbehoefte nu en in de toekomst (2030 en 2040)

In opdracht van de gemeente Utrecht

Eef Hollander
Remco Hoekman
Robin Rauws

© Mulier Instituut
Utrecht, maart 2023

Mulier Instituut
sportonderzoek voor beleid en samenleving

Postbus 85445 | 3508 AK Utrecht
Herculesplein 269 | 3584 AA Utrecht
T +31 (0)30 721 02 20 | I www.mulierinstituut.nl
E info@mulierinstituut.nl | T @mulierinstituut

Inhoudsopgave

1.	Inleiding	4
1.1	Doelstelling en onderzoeksvragen	4
1.2	Planningsinstrument zwembaden	4
1.3	Leeswijzer	5
2.	Context	6
2.1	Bevolking	6
2.2	Zwemdeelname	7
3.	Zwemaanbod gemeente Utrecht	9
3.1	Overdekte zwembaden in gemeente Utrecht	9
4.	Verzorgingsgebied	13
4.1	Reisafstand	13
4.2	Verzorgingsgebieden zwembaden Utrecht en omgeving	16
5.	Behoefte aan overdekt zwemwater	17
5.1	Behoefte op basis van huidige aanbod	17
6.	Conclusie	22
	Referenties	23

1. Inleiding

De gemeente Utrecht stelt een Programma van Eisen (PvE) op voor een nieuw zwembad in de gemeente. Capaciteitsonderzoeken uit 2018 en 2019, uitgevoerd door het Mulier Instituut, zijn de basis voor dit programma. Sinds 2018 zijn verschillende ontwikkelingen te zien die (mogelijk) invloed hebben op de behoefte aan overdekt zwemwater.

In de meest recente bevolkingsprognose van de gemeente Utrecht worden ruim 470.000 inwoners in de gemeente verwacht in 2040. Dat zijn 40.000 inwoners meer dan de voorspelling uit 2017 (gebruikt voor het onderzoek in 2018). Daarnaast is, onder andere door coronamaatregelen, de situatie rondom zwemlessen veranderd. In Utrecht zijn de wachtlijsten gegroeid en is de vraag naar ruimte voor zwemlessen groot. De huidige energiecrisis kan ook gevolgen hebben voor het beschikbare aanbod.

Vanwege deze veranderingen wil de gemeente een geactualiseerd inzicht in de behoefte aan overdekt zwemwater. Daarom voert het Mulier Instituut een update van het eerdere onderzoek uit.

1.1 Doelstelling en onderzoeksvragen

Het doel van dit onderzoek is inzicht geven in de behoefte aan overdekt zwemwater in de gemeente Utrecht in 2023, 2030 en 2040. Dit onderzoek is een update van het onderzoek uit 2018. We herhalen niet alle stappen uit het eerdere onderzoek, maar geven een beknopte update van de belangrijkste cijfers.

Hierbij horen de volgende deelvragen:

1. Wat is het huidige aanbod aan overdekt openbaar zwemwater in de gemeente Utrecht en buurgemeenten?
2. Wat zijn de verzorgingsgebieden van de zwembaden in Utrecht?
3. Wat is de huidige en toekomstige (2030 en 2040) vraag naar overdekt zwemwater in de gemeente Utrecht?
4. Wat zijn de ervaringen van betrokkenen met het huidige aanbod aan overdekt zwemwater, vooral voor zwemlessen, in de gemeente Utrecht?

1.2 Planningsinstrument zwembaden

Om inzicht te geven in de huidige en toekomstige behoefte aan zwemwater gebruiken we in dit onderzoek een planningsinstrument zwembaden. Dit planningsinstrument heeft het Mulier Instituut ontwikkeld in samenwerking met de Koninklijke Nederlandse Zwembond (KNZB), Vereniging Sport en Gemeenten (VSG) en Werkgevers in Zwembaden en Zwemscholen (WiZZ). Het geeft met landelijke data en lokale cijfers inzicht in het overdekte zwemwater dat nodig is, nu en in de toekomst.

Omdat zwemwater voor verschillende activiteiten gebruikt wordt, is het belangrijk niet één planningsnorm te gebruiken, maar een instrument te gebruiken waarin verschillende activiteiten worden onderscheiden, die elk een eigen berekening krijgen. We onderscheiden deze activiteiten:

- leren zwemmen (leszwemmen en schoolzwemmen);
- zwemsport;
- banenzwemmen;
- doelgroepenzwemmen;
- pretzwemmen.

1.3 Leeswijzer

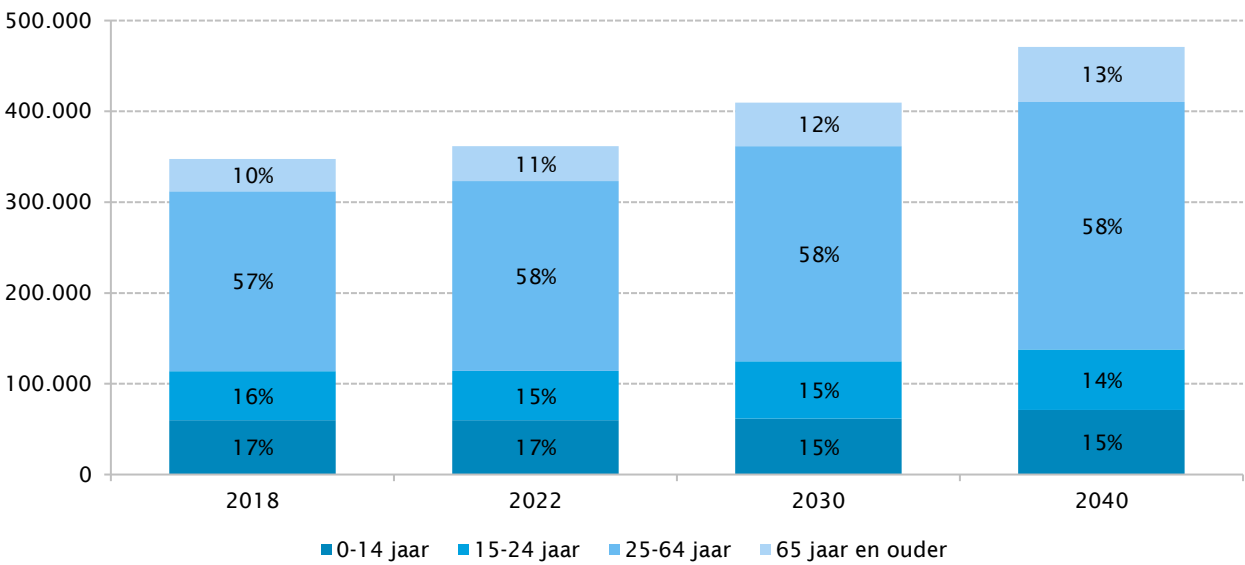
Hoofdstuk 2 van dit rapport gaat over de context waarin we dit onderzoek uitvoeren. Hierbij gaat het om de ontwikkelingen in het aantal inwoners van de gemeente Utrecht en trends en ontwikkelingen op het gebied van sport- en zwemdeelname. Hoofdstuk 3 geeft inzicht in het aanbod van overdekt zwemwater in de gemeente Utrecht. Hierbij gaan we in op de beschikbare zwemwatercapaciteit. In hoofdstuk 4 brengen we het verzorgingsgebied van de overdekte zwembaden in de gemeente Utrecht in kaart met afstandsanalyses. In hoofdstuk 5 gebruiken we het planningsinstrument zwembaden om de (toekomstige) vraag naar zwemwater in Utrecht samen te brengen met het beschikbare aanbod. In hoofdstuk 6 volgen de conclusies.

2. Context

2.1 Bevolking

De gemeente Utrecht telde in 2022 ruim 362.000 inwoners. De verwachting is dat de totale bevolking van de gemeente groeit naar ruim 470.000 inwoners in 2040 (+30%). De stijging van het aantal inwoners in de gemeente Utrecht is niet direct toe te schrijven aan een bepaalde leeftijdsgroep. De verhoudingen tussen de verschillende leeftijdsgroepen blijven in de toekomst bijna gelijk (figuur 2.1).

Figuur 2.1 Bevolkingssamenstelling gemeente Utrecht, naar leeftijdscategorie, in 2018, 2022, 2030 en 2040 (in aantallen en procenten)

Bron: Gemeente Utrecht, 2023. Bewerking: Mulier Instituut.

De gemeente Utrecht is op te delen in verschillende wijken (kaart 2.1). Van deze wijken zijn bevolkingsprognoses beschikbaar. Deze zijn te vinden in tabel 2.1. De wijk Vleuten-De Meern had in 2022 met ruim 50.000 inwoners de meeste inwoners, gevolgd door de wijk Leidsche Rijn met ongeveer 44.600 inwoners. De verwachte bevolkingsgroei vindt vooral plaats in de wijk Zuidwest. De bevolkingsomvang van Zuidwest, Oost en Binnenstad nemen naar verhouding het meest toe.

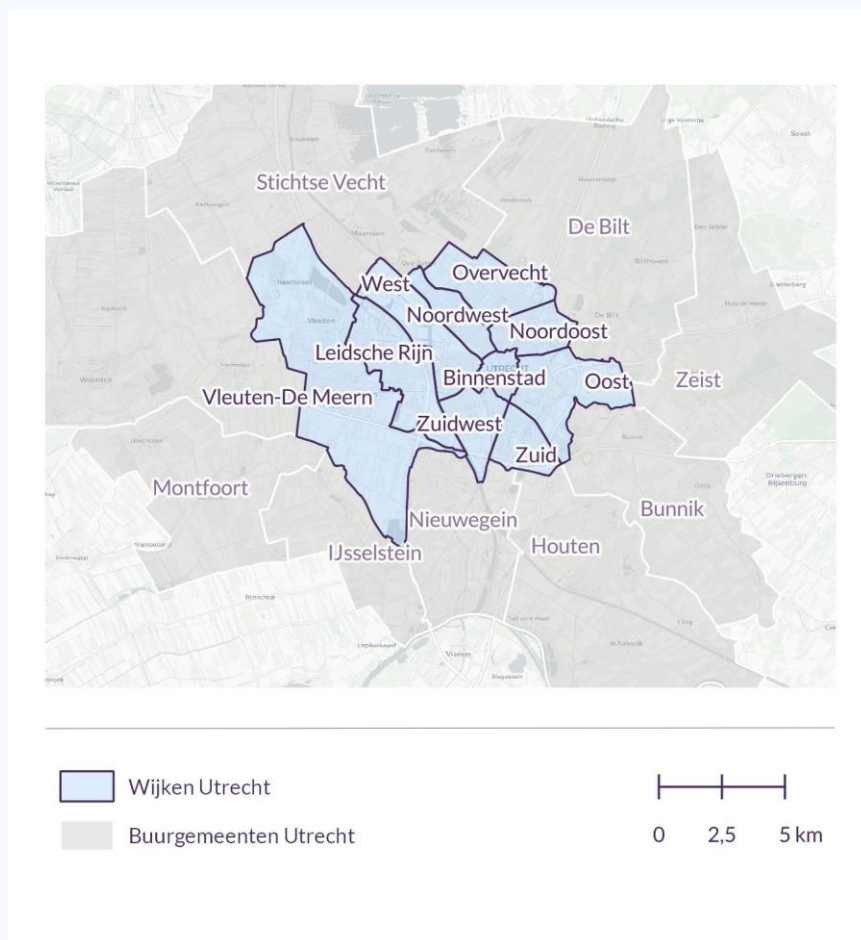
Tabel 2.1 Aantal inwoners wijken gemeente Utrecht in 2022, 2030 en 2040 (in aantallen en verschil in procenten)

Wijk	2022	2030	2040	2022-2040
Zuidwest	39.537	49.032	68.081	+28.544 (+72%)
Leidsche Rijn	44.678	56.294	63.385	+18.707 (+42%)
Oost	32.031	36.878	48.191	+16.160 (+50%)
Binnenstad	19.206	24.223	29.820	+10.614 (+55%)
Overvecht	34.559	36.015	44.379	+9.820 (+28%)
West	28.829	33.335	36.879	+8.050 (+28%)
Vleuten-De Meern	50.963	53.491	57.654	+6.691 (+13%)
Noordwest	44.562	48.350	49.478	+4.916 (+11%)
Zuid	27.526	30.015	31.168	+3.642 (+13%)
Noordoost	39.851	41.819	41.954	+2.103 (+5%)

Bron: Gemeente Utrecht, 2023. Bewerking: Mulier Instituut.

Kaart 2.1 Utrecht en omgeving

De wijken van Utrecht en de Utrechtse buurgemeenten

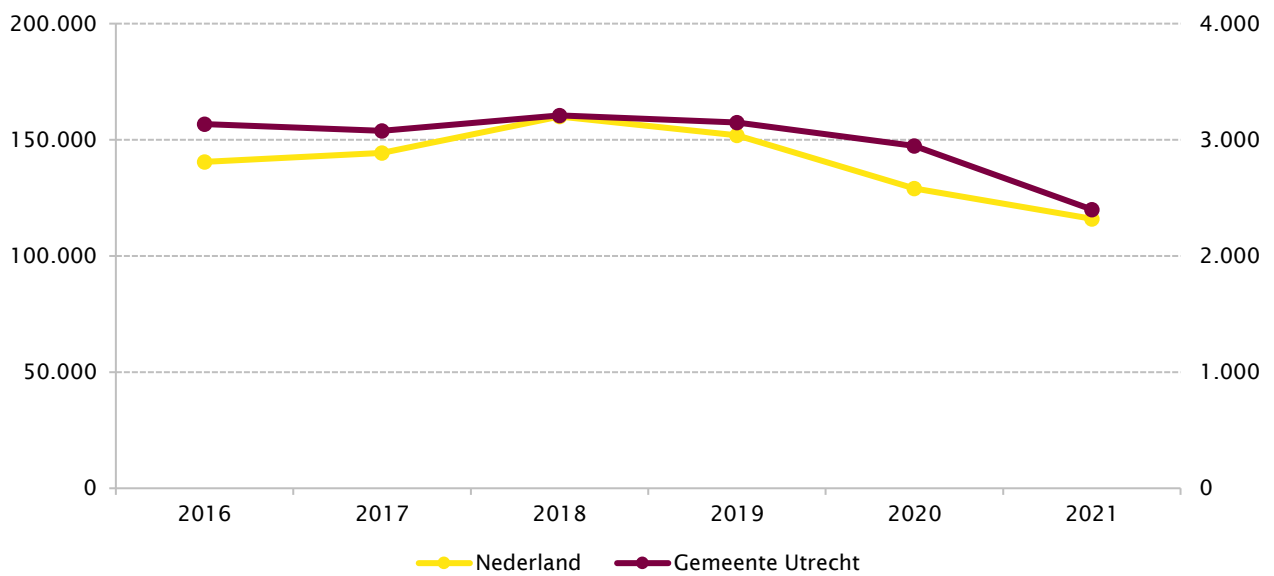

Bron: CBS, Wijk- en buurtkaart 2022. Kaartvervaardiging: Mulier Instituut.

2.2 Zwemdeelname

Het aantal leden van de zwemsport (Koninklijke Nederlandse Zwembond, KNZB) is de laatste jaren gedaald, na een aantal jaar van stijging (figuur 2.2). In 2016 waren ruim 140.000 leden aangesloten bij de KNZB en in 2021 116.000 leden. Dezelfde trend is te zien in de gemeente Utrecht: in 2016 waren 3.100 leden aangesloten bij de KNZB en in 2021 2.400 leden.

Figuur 2.2 Aantal KNZB-lidmaatschappen voor zwemmen in Nederland (linkeras) en de gemeente Utrecht (rechteras) in de periode 2016-2021 (in aantallen)

Bron: Ledentalrapportages NOC*NSF, 2016-2021; RIVM, 2016-2021. Bewerking: Mulier Instituut.

3. Zwemaanbod gemeente Utrecht

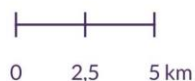
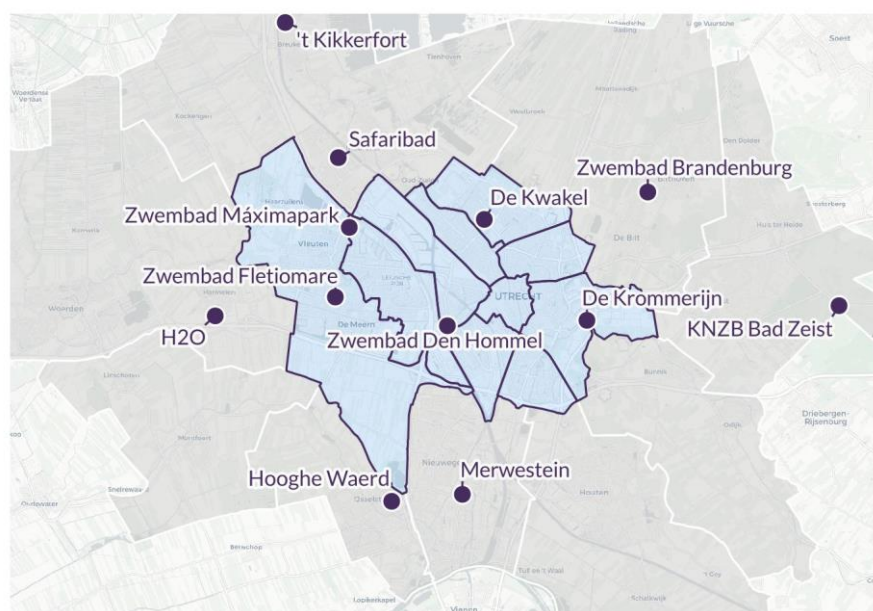
3.1 Overdekte zwembaden in gemeente Utrecht

In de gemeente Utrecht zijn vier overdekte openbare zwembaden: De Krommerijn, De Kwakel, Den Hommel en Fletiomare. De locaties van deze zwembaden zijn te zien op kaart 3.1. De gemeente Utrecht is eigenaar van de zwembaden. De Kwakel, Den Hommel en Fletiomare worden geëxploiteerd door de gemeente Utrecht. De Krommerijn wordt in de winter geëxploiteerd door de Stichting Exploitatie De Krommerijn. In de zomerperiode is de exploitatie in handen van de gemeente Utrecht.

Kaart 3.1

Utrecht en omgeving

Overdekte zwembaden in de gemeenten Utrecht en aangrenzende gemeenten

Bronnen: CBS, Wijk- en buurtkaart 2022; Mulier Instituut, Database SportAanbod, 2023.
Kaartvervaardiging: Mulier Instituut.

Capaciteit

De zwembaden in de gemeente Utrecht hebben de volgende soorten bassins:

- De Krommerijn bestaat uit drie bassins: een wedstrijdbassin van 50 bij 22 meter (oppervlakte 1.100 m²), twee buitenbassins: een recreatiebassin en een peuterbassin.
- De Kwakel bestaat uit vijf bassins: twee wedstrijdbassins van 25 bij 15 meter (oppervlakte 375 m²), een instructiebassin van 20 bij 10 meter (oppervlakte 200 m²), een recreatiebassin met een oppervlakte van 250 m² en een peuterbassin.
- Den Hommel bestaat uit zes bassins: een wedstrijdbassin van 25 bij 15 meter (oppervlakte 375 m²), een instructiebassin van 20 bij 10 meter (oppervlakte 200 m²), een recreatiebassin met een oppervlakte van 367 m², twee peuterbassins en een buitenbassin.
- Fletiomare bestaat uit drie bassins: een wedstrijdbassin van 25 bij 15 meter (oppervlakte 375 m²), een instructiebassin van 25 bij 15 meter (oppervlakte 375 m²) en een peuterbassin.

Daarnaast start in 2024 de bouw van een nieuw zwembad in het Máximapark. De oplevering van dit zwembad is naar verwachting in de zomer van 2026. Dit zwembad nemen we deels mee in de berekeningen van de beschikbare en benodigde capaciteit. We nemen het zwembad ook mee bij het berekenen van de reisafstanden voor de inwoners van de gemeente Utrecht. De afmetingen van dit zwembad zijn nog niet officieel bekend, maar we nemen de afmetingen mee die in eerste instantie zijn gegeven. Zwembad Máximapark zal bestaan uit één bassin: een wedstrijdbassin van 25 bij 21 meter (oppervlakte 525 m²). De maximale diepte wordt ongeveer 2,6 meter, met een beweegbare bodem. In dit onderzoek gaan we ervan uit dat deze beweegbare bodem een minimale diepte kan hebben van 0 meter.

Het planningsinstrument zwembaden onderscheidt vijf activiteiten die plaatsvinden in het overdekte zwemwater: leren zwemmen, zwemsport, banenzwemmen, doelgroepen zwemmen en pretzwemmen. Niet al het zwemwater is geschikt voor alle activiteiten, en soms vinden activiteiten plaats in zwemwater dat daar niet helemaal geschikt voor is. Zo mag de temperatuur voor zwemsport maximaal 28 graden zijn en is voor banenzwemmen minimaal een 20-meterbassin nodig (Floor et al., 2020). In tabel 3.1 is te zien hoeveel zwemwater in de gemeente geschikt is voor de activiteiten. De huidige zwemwatercapaciteit (zonder het nieuwe Zwembad Máximapark) en de toekomstige zwemwatercapaciteit (met het nieuwe Zwembad Máximapark) staan in deze tabel.

In 2018 hebben we andere cijfers gebruikt voor het geschikte zwemwater in de gemeente Utrecht (Bennenbroek et al., 2018). Het verschil in de cijfers komt door een kleine verandering in de definitie van geschikt zwemwater. Het huidige planningsinstrument geeft aan dat de lengte voor banenzwemmen minimaal 20 meter moet zijn. In 2018 was dat minimaal 25 meter. Zo zijn er ook kleine verschillen in de minimale temperatuur voor doelgroepen zwemmen en de diepte van het bassin voor de zwemsport.

Tabel 3.1 Zwemwatercapaciteit openbare overdekte zwembaden gemeente Utrecht, naar activiteit (in vierkante meters overdekt zwemwater)

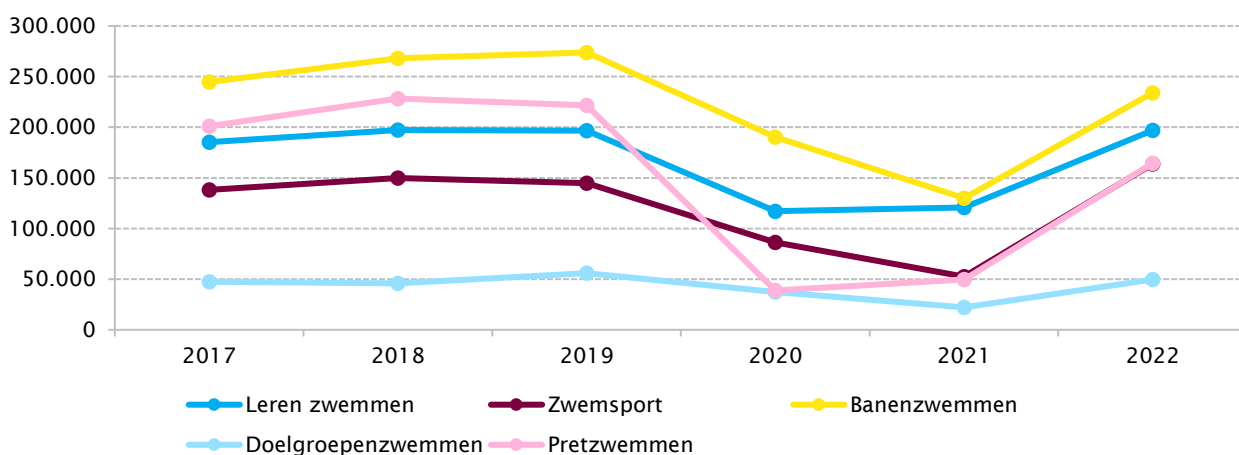
Zwembad	Bassin	Leren zwemmen	Zwemsport	Banen- zwemmen	Doelgroepen- zwemmen
De Krommerijn	Wedstrijdbassin	1.100	1.100	1.100	-
De Kwakel	Wedstrijdbassin	-	375	375	-
	Wedstrijdbassin	375	375	375	375
	Instructiebassin	200	-	200	200
	Recreatiebassin	250	-	-	250
Den Hommel	Wedstrijdbassin	375	375	375	375
	Instructiebassin	200	-	-	200
	Recreatiebassin	367	-	-	367
Fletiomare	Wedstrijdbassin	375	375	375	375
	Instructiebassin	375	-	375	375
Zwembad Máximapark	Wedstrijdbassin	525	525	525	525
Gemeente Utrecht	Zonder nieuw zwembad	3.617	2.600	3.175	2.517
	Met nieuw zwembad	4.142	3.125	3.700	3.042

Bron: Database SportAanbod (DSA), 2023. Bewerking: Mulier Instituut.

Bezoekersaantallen per activiteit

In figuur 3.1 zijn de bezoekersaantallen in de Utrechtse zwembaden weergegeven. Niet in alle zwembaden worden alle typen activiteiten aangeboden. In de aantallen nemen we ook de cijfers van de Krommerijn mee van wanneer de gemeente niet verantwoordelijk is voor de exploitatie van het zwembad (september tot en met april).

Figuur 3.1 Bezoekersaantallen per type activiteit in overdekte zwembaden in gemeente Utrecht, 2017-2022 (in aantallen)

Bron: Gemeente Utrecht, 2022. Bewerking: Mulier Instituut.

Zwembaden in de omgeving

Naast de zwembaden De Krommerijn, De Kwakel, Den Hommel en Fletiomare is er in de directe omgeving van Utrecht nog een aantal zwembaden te vinden, namelijk in de gemeenten Woerden, Stichtse Vecht, De Bilt, Zeist, IJsselstein en Nieuwegein. De locaties van de zwembaden in deze buurgemeenten zijn te zien op kaart 3.1. Deze zwembaden gebruiken we in dit onderzoek om te bepalen wat de reisafstanden zijn naar de dichtstbijzijnde zwembaden voor de inwoners van de gemeente Utrecht.

Programmering

De gemeente, zwembaden en verenigingen hebben in 2018 een optimale programmering per type activiteit opgesteld. Deze programmering gebruiken we ook in dit onderzoek in het planningsinstrument zwembaden.

4. Verzorgingsgebied

4.1 Reisafstand

Dit hoofdstuk gaat over de reisafstand voor inwoners van Utrecht naar het dichtstbijzijnde openbare overdekte zwembad in Utrecht en omgeving. De reisafstand is hier de gemiddelde afstand in kilometers die inwoners op wijkniveau moeten afleggen. Hiermee komt het verzorgingsgebied van de Utrechtse zwembaden en de zwembaden rondom Utrecht in beeld.

De reisafstand is een van de belangrijkste criteria op basis waarvan mensen een zwembad kiezen (Floor et al., 2020). Er zullen dus ook Utrechters zijn die naar zwembaden gaan buiten de gemeente, omdat deze dichterbij zijn. Bij die keuze spelen ook andere factoren mee, zoals de aantrekkelijkheid van het zwembad, de programmering en de toegangsprijs.

Tabel 4.1 laat de reisafstand in kilometers zien voor inwoners van de gemeente Utrecht. Hierbij delen we de inwoners in naar woonwijk. In de kolom 'Zwembaden Utrecht' is te zien hoeveel kilometer de inwoners van een wijk gemiddeld moeten afleggen naar het dichtstbijzijnde zwembad in Utrecht. In de kolom rechts (Zwembaden Utrecht en buurgemeenten) staat de gemiddelde reisafstand naar het dichtstbijzijnde zwembad als we ook de zwembaden buiten Utrecht meenemen.

Het valt direct op dat de gemiddelde reisafstand per wijk niet korter is wanneer we ook de zwembaden buiten Utrecht meerekenen. Dit heeft te maken met de geplande toevoeging van Zwembad Máximapark. In een eerder onderzoek in 2018 bleek namelijk nog dat een deel van de inwoners van Vleuten-De Meern uitweek naar zwembaden buiten de gemeente Utrecht of een relatief grote afstand moest afleggen naar Fletiomare (Bennenbroek et al., 2018). Nu gaat het nog om een klein aantal inwoners dat relatief ver reist of dichterbij een zwembad buiten de gemeente woont (zie kaart 4.1).

Tabel 4.1 Gemiddelde reisafstand voor inwoners per wijk naar het dichtstbijzijnde overdekte zwembad in Utrecht en omgeving (in kilometers)

Wijk	Inwonertal	Zwembaden Utrecht	Zwembaden Utrecht en buurgemeenten
		Afstand	Afstand
West	29.034	1,2	1,2
Noordwest	44.757	1,4	1,4
Overvecht	33.977	0,9	0,9
Noordoost	39.100	2,1	2,1
Oost	32.188	1,4	1,4
Binnenstad	19.705	2,3	2,3
Zuid	27.682	2,7	2,7
Zuidwest	38.181	1,5	1,5
Leidsche Rijn	42.384	1,5	1,5
Vleuten-De Meern	50.014	1,2	1,2
Utrecht	357.022	1,6	1,6

Bron: CBS, Kaart van 100 meter bij 100 meter met statistieken 2021, 2022a; Mulier Instituut, Database SportAanbod, 2023.

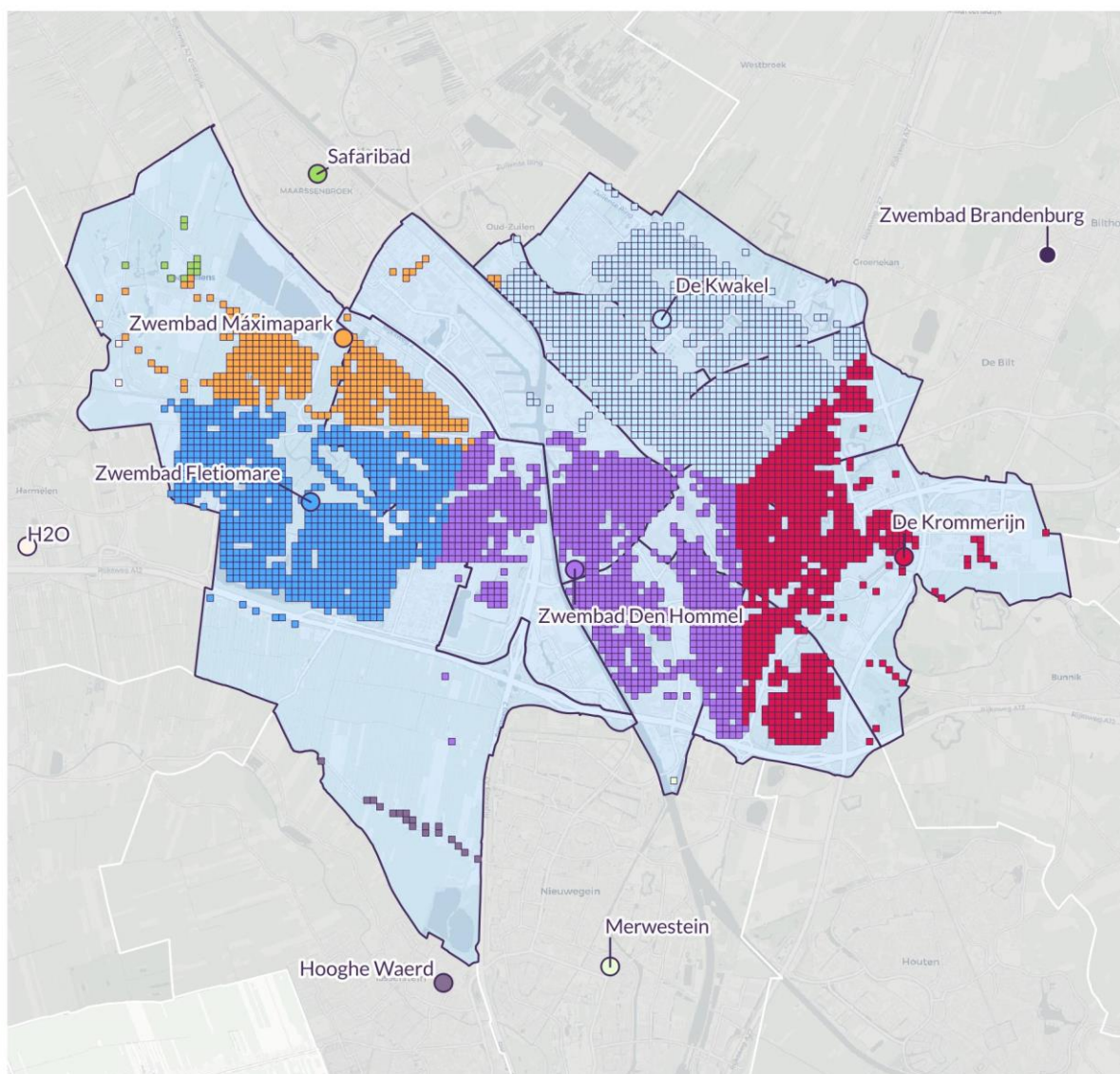
NB: door het gebruik van CBS-vierkantstatistieken van 100 x 100 meter (met afgeronde inwoneraantallen) kunnen de inwoneraantallen in de tabel afwijken van het daadwerkelijke aantal inwoners. De meest recente vierkanten zijn gebaseerd op bevolkingscijfers uit 2021.

Gemiddeld reizen de inwoners van Utrecht 1,6 kilometer tot het dichtstbijzijnde overdekte zwembad. In zeer stedelijke gemeenten als Utrecht is dit gemiddeld 1,9 kilometer (Hoekman et al., 2020). Utrechters hoeven dus gemiddeld minder ver te reizen dan inwoners van vergelijkbare steden.

Kaart 4.1

Utrecht en omgeving

Verzorgingsgebieden van de zwembaden in Utrecht en omliggende gemeenten. De vierkanten op de kaart geven aan waar mensen wonen. De kleur geeft aan welk openbaar zwembad voor deze inwoners het dichtstbij is.

- Openbare zwembaden Utrecht e.o.
- Wijken Utrecht
- Buurgemeenten Utrecht

0 1 2 km

Bron: CBS, Wijk- en buurtkaart 2022; CBS, Kaart van 100 meter bij 100 meter met statistieken 2021, 2022a; Mulier Instituut, Database SportAanbod, 2023. Kaartvervaardiging: Mulier Instituut.

4.2 Verzorgingsgebieden zwembaden Utrecht en omgeving

Op kaart 4.1 is te zien welke CBS-vierkanten met inwoners binnen de verzorgingsgebieden van zwembaden in Utrecht en omgeving vallen. Slechts een klein aantal vierkanten (met daarbinnen slechts enkele honderden inwoners) hoort bij het verzorgingsgebied van zwembaden buiten Utrecht. Het gaat dan vooral om inwoners van de wijk Vleuten-De Meern. Een deel van hen woont dicht bij het Safaribad (Stichtse Vecht), H2O (Woerden) of Hooghe Waerd (IJsselstein). In de wijk Zuid wonen enkele inwoners dicht bij Merwestein (Nieuwegein). In het totaal wonen 360 Utrechters dicht bij een zwembad buiten de gemeente Utrecht. De zwembaden in Utrecht, inclusief Zwembad Máximapark, bedienen dus bijna alle inwoners van Utrecht.

Wel bedienen de Utrechtse zwembaden de inwoners van Utrecht onevenredig (tabel 4.2). Zo wonen rond de 200.000 mensen het dichtst bij zwembad Den Hommel of bij De Kwakel. Meer dan de helft van de inwoners van de gemeente woont dus het dichtst bij twee van de vijf openbare zwembaden die de gemeente telt. Daar staat tegenover dat Zwembad Máximapark een relatief klein aantal inwoners bedient: ongeveer 20.000. Bij Zwembad Fletiomare en De Krommerijn gaat het om ongeveer 2,5 tot 3,5 keer zoveel inwoners.

Tabel 4.2 Aantal inwoners dat het dichtst bij een bepaald zwembad in Utrecht en omgeving woont

Zwembad	<i>Aantal inwoners</i>
Zwembad Den Hommel (Utrecht)	98.880
De Hooghe Waerd (IJsselstein)	140
De Krommerijn (Utrecht)	72.170
De Kwakel (Utrecht)	109.474
H2O (Harmelen)	15
Merwestein (Nieuwegein)	5
Safaribad (Maarssen)	200
Zwembad Fletiomare (Utrecht)	56.326
Zwembad Máximapark (Utrecht)	19.812
Utrecht	357.022

Bron: CBS, Kaart van 100 meter bij 100 meter met statistieken 2021, 2022a; Mulier Instituut, Database SportAanbod, 2023.

NB: door het gebruik van CBS-vierkantstatistieken van 100 x 100 meter (met afgeronde inwoneraantallen) kunnen de inwoneraantallen in de tabel afwijken van het daadwerkelijke aantal inwoners. De meest recente vierkanten zijn gebaseerd op bevolkingscijfers uit 2021.

5. Behoefte aan overdekt zwemwater

5.1 Behoefte op basis van huidige aanbod

Deze paragraaf gaat over de behoefte aan zwemwater voor de verschillende activiteiten uit het planningsinstrument: leren zwemmen, zwemsport, banenzwemmen, doelgroepenzwemmen en pretzwemmen. Hierbij kijken we naar hoe de activiteiten op dit moment worden aangeboden in de gemeente. Op basis hiervan hebben we berekeningen gemaakt met het planningsinstrument zwembaden (Floor et al., 2020). Door de vernieuwing van het planningsinstrument is het niet mogelijk de cijfers van de behoefte aan en het benodigde zwemwater te vergelijken tussen 2018 en 2022.

In de berekeningen met het planningsinstrument hebben we kengetallen gebruikt die bij passen bij een gebied als Utrecht. We hebben lokale cijfers van zwemdiplomabezit, schoolzwemmers en bezoekersaantallen van de zwembaden gebruikt om een zo goed mogelijk beeld te geven van de zwemwaterbehoefte in de gemeente Utrecht.

Leren zwemmen

De activiteit leren zwemmen bestaat uit zwemles en schoolzwemmen. Eerst gaan we in op de zwemles en daarna op het schoolzwemmen.

Leszwemmen

In de gemeente Utrecht wordt per week 130 uur aan leszwemmen aangeboden. Voor het gemiddelde aantal uur per zwemdiploma wordt het landelijke gemiddelde aangehouden (A-diploma 45-50 lesuren van 60 minuten, B-diploma 15-20 lesuren van 60 minuten). Het zwemdiplomabezit in de gemeente Utrecht is hoger dan het landelijke gemiddelde. Voor dit onderzoek gebruiken we deze lokale cijfers gebruikt: 45 procent heeft een A-, B- en C-diploma, 43 procent een A- en B-diploma en 9 procent alleen een A-diploma.

Uit de berekeningen met het planningsinstrument met lokale getallen blijkt dat in de gemeente Utrecht onvoldoende ruimte is om zwemles aan te bieden op basis van het inwonertal van de gemeente (tabel 5.1). In 2030 wordt het tekort aan zwemwater wel iets kleiner door de bouw van het nieuwe zwembad in het Máximapark, maar er blijft een tekort bestaan. De verwachting is dat het tekort aan zwemwater in 2040 groter is dan in 2022. Op basis van deze berekeningen is naar verwachting meer zwemwater voor zwemles nodig in de gemeente Utrecht.

Wel moet opgemerkt worden dat de zwemdiploma's niet alleen met leszwemmen, maar ook met schoolzwemmen worden behaald. Registratiecijfers van de gemeente Utrecht laten zien dat in wijken met een diploma-achterstand relatief veel diploma's zijn behaald tijdens schoolzwemmen. Het grotere diplomabezit waar we in tabel 5.1 mee rekenen, is dus niet alleen toe te rekenen aan leszwemmen, maar ook aan schoolzwemmen. In werkelijkheid ligt de benodigde capaciteit voor leszwemmen dus lager dan in de tabel. Vermoedelijk blijft er hiermee in 2040 wel een tekort bestaan. De ruimte voor leszwemmen verdient in de toekomst aandacht.

Tabel 5.1 Zwemwaterbehoefte gemeente Utrecht voor zwemles op basis van huidige programmering zwembaden (in vierkante meters)

	2022	2030	2040
Beschikbare capaciteit	3.617	4.142	4.142
Benodigde capaciteit	4.312	4.307	5.099
Overschot (+)/tekort(-)	-695	-165	-957

Toelichting: Voor 2030 en 2040 nemen we in de beschikbare capaciteit ook het nieuwe Zwembad Máximapark mee.

Ervaringen

De zwembadmanagers geven aan dat leszwemmen de prioriteit krijgt in de programmering. Zwembad Fletiomare heeft veel momenten waarop ze zwemles aanbieden, maar zwembad De Kwakel en Den Hommel weer wat minder. De zwembadmanagers geven aan dat vooral het aantal momenten en plekken waarop ze zwemles kunnen aanbieden klein is.

Ook zijn er in alle zwembaden wachtlijsten voor de kinderen die willen zwemmen. De zwembadmanagers geven aan dat de wachtlijsten door corona langer zijn geworden. Maar een belangrijke grootste oorzaak van de wachtlijsten ligt bij een tekort aan zwemlesinstructeurs. Wanneer er voldoende zwemlesinstructeurs in de zwembaden zijn, kunnen ze de zwemlessuren goed vullen en misschien ook op meer plekken zwemles aanbieden.

De zwembaden werken goed samen om zoveel mogelijk mogelijkheden aan te bieden voor zwemles. Maar de kinderen die op de wachtlijsten staan, kunnen niet altijd goed worden verdeeld onder de Utrechtse zwembaden. De drempel om naar een ander zwembad te gaan dat niet in de buurt ligt, is volgens de zwembadmanagers erg hoog voor de ouders.

Schoolzwemmen

In de gemeente Utrecht nemen ongeveer 900 leerlingen deel aan schoolzwemmen. De overdekte zwembaden zijn 61 uur per week beschikbaar voor schoolzwemmen. De berekeningen met het planningsinstrument laten zien dat deze 61 uur per week nu en in de toekomst ruim voldoende is om schoolzwemmen aan de Utrechtse scholen aan te bieden (tabel 5.2).

Tabel 5.2 Zwemwaterbehoefte gemeente Utrecht voor schoolzwemmen op basis van huidige programmering zwembaden (in vierkante meters)

	2022	2030	2040
Beschikbare capaciteit	3.617	4.142	4.142
Benodigde capaciteit	1.017	1.016	1.203
Overschot (+)/tekort(-)	+2.600	+3.126	+2.939

Toelichting: Voor 2030 en 2040 nemen we in de beschikbare capaciteit ook het nieuwe Zwembad Máximapark mee.

Ervaringen

De zwembadmanagers van de Utrechtse zwembaden geven aan dat ze voor schoolzwemmen geen tekort aan badwater ervaren. Schoolzwemmen is vaak overdag. Dat zijn de uren waarop het zwembad minder wordt bezocht voor andere activiteiten. Daarnaast heeft deze activiteit prioriteit, net als leszwemmen. Daardoor maken de managers af en toe meer ruimte voor schoolzwemmen door soms minder uren aan te bieden voor banenzwemmen.

Zwemsport

In de gemeente Utrecht is op dit moment onvoldoende zwemwater beschikbaar voor de zwemsport. Uit de berekeningen blijkt dat er in 2022 een licht tekort aan zwemwater is voor de zwemsport (tabel 5.3). De behoefte aan zwemwater neemt tot 2030 en 2040 toe, maar naar verwachting zorgt het nieuwe zwembad in het Máximapark voor voldoende zwemwater in 2030. Door de groei van de bevolking is er naar verwachting een tekort aan beschikbare ruimte voor de zwemsport in 2040.

Daarnaast heeft de gemeente laten weten dat het KNZB-bad in Zeist na 31 december 2025 niet meer verhuurd wordt. Op dit moment maken enkele zwemverenigingen uit Utrecht gebruik van dit zwembad (in totaal 4,5 uur per week in 2023). De sluiting heeft dus invloed op de capaciteit die nodig is in de Utrechtse zwembaden voor de zwemsport in 2030 en 2040.

Tabel 5.3 Zwemwaterbehoefte gemeente Utrecht voor zwemsport op basis van huidige programmering zwembaden (in vierkante meters)

	2022	2030	2040
Beschikbare capaciteit	2.600	3.125	3.125
Benodigde capaciteit	2.691	2.979	3.320
Overschot (+)/tekort(-)	-91	+146	-195

Toelichting: Voor 2030 en 2040 nemen we in de beschikbare capaciteit ook het nieuwe Zwembad Máximapark mee.

Ervaringen

Volgens de zwembadmanagers is er een tekort aan badwater voor de zwemsport. Zeker op de piekuren (de avonduren). Dit tekort komt vooral doordat er heel veel verschillende verenigingen in de gemeente Utrecht zijn die gebruik willen maken van de zwembaden. Op dit moment zijn alle momenten tijdens de piekuren bezet.

De zwembadmanagers proberen alle verenigingen, van topsport tot breedtesport, een plekje te geven in de programmering. Ze kunnen alleen ruimte bieden als er weer een plekje vrijkomt. Deze uren zijn over het algemeen snel weer gevuld. Er is ook nog ruimte voor verenigingen om buiten de piekuren te zwemmen, bijvoorbeeld in de ochtend of laat in de avond. Maar daar liggen de behoeften van de verenigingen niet.

De inschatting van de zwembadmanagers is dat de bouw van het nieuwe zwembad in het Máximapark een tijdelijke oplossing is voor het probleem. Misschien moet er ook in de stad, in de buurt van Den Hommel, worden gekeken naar een oplossing om meer zwemwater aan te bieden voor de zwemsport. Zwembad Den Hommel is in 2032 afgeschreven. In de periode daarvoor kan gekeken worden naar een passende oplossing voor de toekomst.

Banenzwemmen

Voor de berekening van de capaciteit die nodig is voor banenzwemmen hebben we normen gebruikt waarmee we ervan uitgaan dat zwemmers eens in de vier weken komen zwemmen. Met deze normen komen de bezoekersaantallen in het planningsinstrument overeen met de daadwerkelijke bezoekersaantallen die zijn geregistreerd in de Utrechtse zwembaden. Uit de toepassing van deze lokale cijfers in het planningsinstrument blijkt dat er voldoende zwemwater is voor banenzwemmen. Hierbij moet er wel rekening mee worden gehouden dat we in het planningsinstrument alle beschikbare uren voor banenzwemmen (ochtend, middag en avond) hebben meegenomen bij het berekenen van de capaciteit die nodig is.

Tabel 5.4 Zwemwaterbehoefte gemeente Utrecht voor banenzwemmen op basis van huidige programmering zwembaden (in vierkante meters)

	2022	2030	2040
Beschikbare capaciteit	3.175	3.700	3.700
Benodigde capaciteit	1.361	1.576	1.805
Overschot (+)/tekort(-)	+1.814	+2.124	+1.895

Toelichting: Voor 2030 en 2040 nemen we in de beschikbare capaciteit ook het nieuwe Zwembad Máximapark mee.

Ervaringen

De zwembadmanagers geven aan dat ze veel uren voor banenzwemmen aanbieden, maar dat ze in de avonduren (piekuren) een tekort aan badwater ervaren. Veel banenzwemmers willen graag op deze tijdstippen zwemmen. Oplossingen lijken er voor deze knelpunten niet te zijn. Toch is een kleine verschuiving te zien in de uren waarop banenzwemmers komen zwemmen. Door corona en thuiswerken komen meer mensen in de iets latere ochtenduren of vroegere middaguren zwemmen. Mogelijk zorgt dit voor een verandering in de verdeling voor banenzwemmen.

Banenzwemmen knelt wel met de zwemsport in de avonduren, maar overdag ervaren de managers geen knelpunten met andere activiteiten. Overdag bieden ze af en toe minder banenzwemmen aan omdat ze scholen af en toe ook op andere uren willen schoolzwemmen dan in eerste instantie is ingeroosterd.

Doelgroepen zwemmen

Voor het berekenen van de benodigde capaciteit hebben we op basis van de bezoekersaantallen bepaald hoe vaak de zwemmers gemiddeld komen (acht keer per jaar). Uit het planningsinstrument blijkt een licht overschot aan zwemwater voor doelgroepen zwemmen.

Tabel 5.5 Zwemwaterbehoefte gemeente Utrecht voor doelgroepen zwemmen op basis van huidige programmering zwembaden (in vierkante meters)

	2022	2030	2040
Beschikbare capaciteit	2.517	3.042	3.042
Benodigde capaciteit	2.007	2.326	2.698
Overschot (+)/tekort(-)	+510	+716	+344

Toelichting: Voor 2030 en 2040 nemen we in de beschikbare capaciteit ook het nieuwe Zwembad Máximapark mee.

Ervaringen

De zwembadmanagers ervaren geen knelpunten in de programmering van doelgroepen zwemmen. Ze roosteren doelgroepen zwemmen zoveel mogelijk in op uren waarop de doelgroep vaak naar het zwembad komt. Zo bieden ze peuterzwemmen en 65+-zwemmen vooral overdag aan. Andere doelgroepenactiviteiten, zoals aquales, kunnen ze niet vaker aanbieden in de avonduren. Banenzwemmen en zwemsport hebben tijdens deze uren veel behoefte aan zwemwater, waardoor er minder ruimte is voor doelgroepenactiviteiten.

De zwembaden hebben er in de toekomst voorlopig geen behoefte aan om meer of vaker doelgroepenactiviteiten aan te bieden en hebben hiervoor geen extra zwemwater nodig.

Pretzwemmen

Voor pretzwemmen maken we geen behoefteberekeningen zoals voor de andere activiteiten, omdat het hier niet om één vastomlijnde activiteit gaat. Tijdens het pretzwemmen maken sommigen gebruik van de glijbaan, zitten anderen langs de kant en spelen weer anderen met een bal. Voor al deze activiteiten is een andere hoeveelheid zwemwater nodig.

In zwembad De Kwakel is een recreatiebassin van 250 m² geschikt voor recreatiezwemmen en in zwembad Den Hommel een recreatiebassin van 367 m². Deze twee bassins hebben allebei een glijbaan, stroomversnelling en klein buitenzwemgedeelte. In de zomer biedt zwembad De Krommerijn een recreatief buitenbad, met glijbaan en andere faciliteiten. Zwembad Fletiomare en het toekomstige zwembad Maximapark hebben geen recreatieve faciliteiten. De bezoekersaantallen van het pretzwemmen/recreatief zwemmen zijn in de gemeente Utrecht niet heel hoog, omdat de hoeveelheid beschikbaar water en bescheiden faciliteiten de deelname beperken.

Ervaringen

Een recreatiebassin kunnen de zwembadmanagers in de programmering het minst productief inzetten. Als zwembad dat ook andere activiteiten aanbiedt, is het niet altijd handig om meer zwemwater vrij te maken voor recreatief zwemmen. Op de tijden waarop het zwembad wel geopend is voor recreatief zwemmen, wordt het zwemwater wel volop gebruikt. Volgens de zwembadmanagers geven de bezoekers toch aan dat er te weinig recreatieve mogelijkheden zijn in de Utrechtse zwembaden.

6. Conclusie

In dit onderzoek hebben we voor de gemeente Utrecht de behoefte aan overdekt zwemwater in kaart gebracht voor nu en in de toekomst. Hierbij hebben we trends en ontwikkelingen beschreven, het aanbod aan overdekt zwemwater in de gemeente Utrecht bekeken en het verzorgingsgebied van de Utrechtse zwembaden in kaart gebracht. De behoefte aan zwemwater hebben we berekend met het planningsinstrument zwembaden. Voor de toekomst deden we dat op basis van bevolkingsprognoses.

Naar verwachting stijgt het inwonertal van de gemeente Utrecht sterk tot ruim 470.000 inwoners in 2040 (+30%). Deze bevolkingsgroei vindt in alle leeftijdsgroepen plaats. Deze bevolkingsgroei hebben we meegenomen in de berekening van de behoefte aan zwemwater.

Uit de berekeningen met het planningsinstrument zwembaden en de gesprekken met de zwembadmanagers blijkt dat niet voor alle activiteiten voldoende zwemwater beschikbaar is om aan de behoefte te voldoen. Vooral voor leren zwemmen en zwemsport is er meer behoefte aan zwemwater dan dat er beschikbaar is. Al dient hierbij opgemerkt te worden dat bij de zwemsport mede door gevolg van coronamaatregelen een daling van ledenaantallen zichtbaar is. Wanneer dit een blijvend karakter heeft dan heeft dit gevolgen voor de behoefte van de zwemsport. Uit de berekeningen blijkt dat er geen tekort is voor banenzwemmen, maar uit de gesprekken met zwembadmanagers blijkt dat zij in de avonden wel een tekort ervaren aan zwemwater voor banenzwemmen.

Het tekort aan zwemwater voor leren zwemmen, zwemsport en banenzwemmen lost de gemeente Utrecht al deels op door een nieuw zwembad in het Máximapark te bouwen. Dit nieuwe zwembad is in eerste instantie voldoende om het tekort tijdelijk op te lossen. Overdag is dit zwembad voldoende, maar de komende jaren blijft de druk op het zwemwater in de avonden bestaan. De bevolking blijft de komende jaren groeien, waardoor in 2040 weer een tekort aan zwemwater kan ontstaan voor leswemmen. Afhankelijk van de ledenontwikkeling bij de zwemverenigingen kan ook voor de zwemsport weer een tekort ontstaan.

Referenties

Bennenbroek, M., Spreen Brouwer, T., Hoekman, R. H. A., & Floor, C. (2018). *Behoefteonderzoek zwemwater Utrecht. Behoeftenonderzoek naar vraag en aanbod van zwemwater in de gemeente Utrecht*. TREEM bv/Mulier Instituut.

Centraal Bureau voor de Statistiek [CBS] (2022a). *Kaart van 100 meter bij 100 meter met statistieken*. Geraadpleegd op 27 januari 2023, van <https://www.cbs.nl/nl-nl/dossier/nederland-regionaal/geografische-data/kaart-van-100-meter-bij-100-meter-met-statistieken>

Centraal Bureau voor de Statistiek [CBS] (2022b). *Wijk- en buurtkaart 2022*. Geraadpleegd op 27 januari 2023, van <https://www.cbs.nl/nl-nl/dossier/nederland-regionaal/geografische-data/wijk-en-buurtkaart-2022>

Floor, C., Wezenberg-Hoenderkamp, K., & Hoekman, R. H. A (2020). *Planningsinstrument zwembaden: instrumentarium voor behoeftebepaling aan overdekt zwemwater binnen gemeenten en regio's*. Mulier Instituut.

Gemeente Utrecht (z.d.). *Utrecht in cijfers*. Geraadpleegd op 20 februari 2023, van <https://utrecht.incijfers.nl/>

Hoekman, R. H. A., Ruikes, D., Schots, M., & Brus, J. (2020). *Jaarrapport Duurzame Sportinfrastructuur*. Mulier Instituut.

